

מתי תללה פיה פיצה

מכתב השרשרת נגד המוכר מפיצה שרגא שהתעלם מאוטיסט כשביקש לקנות פיצה היה הדבר שרץ הכי חזק באינטרנט החודש. התיעוב למוכר הפיצה האנטיפת הדביק רבים ויצר במהירות קבוצת "פייסבוק" של 25 אלף איש, דיונים רוויי שנאה בפורומים וחרם הדוק על החנות הזעירה בדיזנגוף סנטר. האם מדובר פה בסולידריות יפה או בליניץ' על מוכר פיצות שאיש לא טרח לברר את תגובתו? שרגא גרוס מ"פיצה שרגא": "אני עובר התעללות, מקללים אותי, זורקים זבל לתוך החנות, מסתכלים עליי כאילו אני רוצח. צועקים 'הנה מנגלה'"

כתבה: דפנה יחזביץ

אף אחד לא שאל שאלות. התגובות של אנשים הזכירו לי את מצבם של השחורים בארה"ב בשנות ה-30 של המאה הקודמת. אם אדם לבן אמר שכושי רצח, אז קודם כול תלו את הכושי בכיכר העיר ורק אחר כך שאלו שאלות. כמה אנשים באמת עצרו לחשוב לעומק לפני שהם הצטרפו לחרם על שרגא? כמה מהם חשבו על ההשלכות? זה פשוט היה מדהים לראות את זה. לשמחתי, בימים האחרונים אפשר כבר למצוא יותר ויותר תגובות מעוררות מחשבה.

הבנתי שאחרי שפרסמת את דעתך ב"פייסבוק", שרגא יצר אתך קשר והתייעץ אם יש דרכים משפטיות לטפל במקרה. "מדובר במקרה מאוד בעייתי, בשאלה תקדימית שטרם נדונה. למרות שלכאורה יש כאן עילת תביעה, מצד שרגא, על פגיעה בשמו ובפרנסתו, אני המלצתי לו לא להיכנס לזה" – למה?

כי גם אם צדקתו עמו, טוב הוא לא יוכל לצאת מזה. אני לא מאחל לאף אחד להיות בנעליים של שרגא. לפי התגובות, ברור שלאף אחד לא אכפת מה העמדה שלו, מה הנסיבות. מה שמעניין זה מה שנשמע טוב: 'אוטיזם', 'מוכר סוציומט'.

פיצה השואג

"פיצה שרגא", שמנהלת על ידי שרגא גרוס וממוקמת בשער 1 בדיזנגוף סנטר, היא חנות זעירה שיכולה להכיל לכל היותר שישה אנשים בתנאי צפיפות. פיצה זולה בלי תוספות, מיץ ענבים או אשכוליות ושרגא – שמפעיל את העסק לבד, ללא עזרה של עובדים. העיצוב של המקום, שכולל כמה כיסאות בר לא נוחים ודלפק עץ חיוור, בהחלט לא מעורר ישיבה ממושכת. ואם אלה לא מספיקים בשביל להעביר את הרמז, המוג הקר של בעל הבית מבהיר ללקוחות באופן חרישמי שהוא כאן

כותרות שלא משאירות לקורא מקום לספק מי "הרעים" ומי "הטובים" בסיפור הזה – איש לא הרגיש צורך לקבל את תגובתו של שרגא? האם עשרות אלפי הגולשים שהצטרפו בקול תרועה לחרם הצרכנים על איש קשהיום שמפעיל לבד דוכן פיצה שאלו את עצמם אם יש איזשהו סיכוי שלנאשם יש משהו להגיד להגנתו לפני שחורצים את דינו? נניח כי ביום האירוע היה לבעל העסק יום רע במיוחד – הוא שמע שאחד ממקורביו הלך לעולמו, למשל, או שהודיעו לו שהוא צריך לפנות במהלך החודש הקרוב את הדירה שבה הוא גר. מי יודע? האם ייתכן שאז חלק מהקוראים היו מתייחסים לסיפור יותר בסלחנות? אין תירוץ להתנהגות תוקפנית כלפי אנשים בעלי מוגבלות, אבל במערכת המשפט קוראים לזה "נסיבות מקלות".

"אם במקום הכותרת 'להחרים את פיצה שרגא' שניתנה לקבוצה ב'פייסבוק' הכותרת הייתה 'מקרה מעניין ששמעתי', אז זה לגמרי לגיטימי. מעלה את העניין לדיון. אבל הקריאה הכוחנית הזו לעונש יוצרת מצב שבעצם הגולשים שמים את עצמם בעמדת השופט ובלי לשמוע את הנסיבות קובעים פסק דין במעמד צד אחד. זה ההבדל בין האינטרנט לבין מערכת המשפט – באינטרנט לכל אחד יש את הכוח לחרוץ את הדין כראות עיניו", מסביר עו"ד שחר סרוס.

עו"ד סרוס, שמתמחה במשפט מסחרי, לקח חלק פעיל בדיונים שהתקיימו ברשת על אודות "פרשת שרגא". הוא, בניגוד לרוב הגולשים, היה בין הראשונים שקרא להפסיק את "הליניץ' המקוון". סרוס: "התגובה שלי באה בעקבות הנהירה המטורפת של אנשים אחרי הסיפור, בלי שהם בדקו בכלל אם מה שכתוב אמיתי. כשנכנסתי בפעם הראשונה לקבוצה, היו 1,200 איש. אחרי פחות משלוש שעות היו כבר 5,000. ומה שהכי הפליא אותי זה שחוק ממני,

לאלתר. באופן מפתיע, תוך שעות ספורות מרגע עלייתה לאוויר, הצטרפו לקבוצה אלפי חברים חדשים. היום, כמה שבועות אחרי, הקבוצה מונה למעלה מ-25 אלף חברים, כך שהיא אחת מקבוצות ה"פייסבוק" הגדולות בישראל. בין התגובות שהופיעו באתר היו "חזיר", "חולה נפש", "שה' ייקח אותו". מעצבים גרפיים זריזים אף עיצבו שני סטיקרים נגד שרגא, באחד מהם צויר מקק ונכתב "פיצה שרגא? איך אומרים, איברתי את התיאבון". לאחר זמןמה הקבוצה נגד הפיצה הקטנה הזו היתה כל כך פופולרית, שהחלו להופיע בה פרסומות לאירועים, מפלגות פוליטיות ועסקים, וקריאות לשחרור גלעד שליט.

במקביל, ברשת החברתית נפתחו שתי קבוצות נוספות שמתנגדות לקריאה הגורפת לחרם צרכנים. אך בהשוואה לקבוצה הראשונה, השתיים האחרות הצליחו למשוך אליהן 35 תומכים רשומים עד סגירת הכתבה. התופעה התקדימית לא נעלמה מעיני התקשורת, שמיהרה לפרסם את המכתב ולהזמין את וולפמן להתראיין ולספר בהרחבה על האירוע המשפיל. וגם שם הטוקבקיסטים לא נשארו אדישים, ואלפי תגובות זועמות שקוראות לבוא חשבון עם מוכר הפיצה התפרסמו.

כבוד השופט

על פניו, עושה רושם שעובר עלינו משהו טוב כחברה. למרות שהמשק מתמוטט והכלכלה מאיימת לקרוס, אנחנו מוצאים זמן לשים את הדעת על נושאים הומניטריים, שנוגעים לרווחתו של האחר. אין ספק שכל הסיפור תרם רבות למודעות לקשיי האוטיסט. אך אחרי תחושת ההתרוממות, מגיעה הנפילה. איך יכול להיות שכמעט בכל אתרי האינטרנט שבהם התפרסם המכתב הנוגע ללב – תחת

פני שבועות מספר הופץ ברשת מכתב שרשרת שמספר את סיפורה הכואב של עמית וולפמן ובנה האוטיסט סער. המכתב נפתח בערך כך: "הייתי חייבת לשתף אתכם בחוויה הקשה שעברנו אתמול ב'פיצה שרגא'. נכנסתי עם בני (נער אוטיסט מקסים, בתפקוד גבוה יחסית) לקנות פיצה, כפי שעשינו בעבר. אני תמיד משתדלת ללמד את בני איך מתנהלים במקומות שונים, וגם הפעם נתתי לו שטר של 20 שקלים ואמרתי לו לבקש בנימוס פיצה עם מיץ ענבים מהמוכר, ויחד חישבנו כמה עורף הוא צריך לקבל אם פיצה ושתייה עולות ביחד 10 שקלים. בהתרגשות קלה ובקול רועד הגיש בני למוכר את השטר ואמר בנימוס: 'אפשר לקבל בבקשה פיצה ומיץ ענבים?', אך המוכר התעלם ממנו לחלוטין ופנה למישהו אחר שרק נכנס לחנות כדי לקבל את הומנתו, למרות שאנחנו היינו שם הרבה לפניו".

המכתב ממשיך, וולפמן מספרת שבנה חזר על בקשתו כמה פעמים אך לא נענה. לבסוף, לדבריה, המוכר התפרץ עליה וצעק: "פה זה לא בית ספר, אני לא מוכן לבזבז את הזמן בלימודים שלכם, אם את רוצה משהו אז תגידי לי את". המכתב נחתם בקריאה מרגשת: "אני מבקשת מכל מי שנפגע מהתנהגות כזו כמוני, בואו נעביר מסר חרישמי – שהתנהגות חסרת סבלנות וסובלנות כלפי השונה והחריג לא מקובלת עלינו".

את המכתב של וולפמן קיבלו לא מעט אנשים. הוא עורר סערות בפורומים ובבלוגים שונים שקראו להוקיע את שרגא – האיש והפיצה, ואיחלו לו את הרע ביותר. ימים ספורים בלבד אחרי שהמכתב יצא לראשונה מכתובת המייל של וולפמן, קמה קבוצה ברשת החברתית "פייסבוק" שקראה להחרים את "פיצה שרגא"

אילוס: דוד גרנש

"פיצה שרגא". שרגא גרוס: "אמהות נכנסות לכאן עם העתק של המכתב, שמות אותו על הדלפק ויוצאות מהחנות; ילדים מצלמים אותי עם הפלאפון ומעלים את הסרטונים לאינטרנט; נהייתי אתר תיירות"

נמית וולפמן: "הדבר האחרון שאני רוצה זה שמישהו יפגע בפרנסה של שרגא".

חנן כהן, בעל אתר לבדיקת אמיתות מכתבי שרשרת, אישר את הפצת המכתב ואז חזר בו: "מה ההתלהבות הזאת לפגוע באותו איש? אם זאת היתה חברה מסחרית שמקיימת מדיניות של פגיעה לשם רווח, מילא. כדאי למחות ולהחרים. אבל אדם אחד? למה לפגוע בו אישית? בריצה 'להגן על הילדים' נושרות מאתנו מחשבה רציונלית וחמלה, ובכך אנחנו פוגעים בעצמנו, בילדים שלנו ובאנשים אחרים. ואני, שהמלצתי שאפשר להעביר את המכתב, מבין את טעותי ומשנה את ההמלצה".

מי תלה פה פיצה

בשביל למכור פיצה, לא לברר. כנראה שלא במקרה זכה שרגא לכינוי "פיצה-נאצי" - כפרפרזה על מוכר המרקים האנטיפתי, "הסופ-נאצי", מהסדרה "סיינפילד".

"נכון, אני אנטיפתי", מודה שרגא. "אבל להיות אנטיפתי זה עדיין לא לא חוקי במדינה שלנו. אין לי שום דבר נגד אוטיסטים, והרי זה מה שהצית את כל האש". לדבריו, הוא זוכר את התקרית עם וולפמן ובנה לפרטים: "שלוש אמהות עם שלושה ילדים אוטיסטים בני 15 פחות או יותר, שאוכלים אצלי כבר כמה חודשים ואף פעם לא היתה בעיה, נכנסו לפני כמה שבועות לפיצה. אחת האמהות הושיבה את שלושת הילדים מולי ואמרה להם שעכשיו היא תסביר להם איך קונים פיצה בפירייה. זה היה בשעת עומס, אז אמרתי לה: תסלחי לי גברת, כאן זה לא בית ספר, היית צריכה להתייעץ אתי והייתי אומר לך אם זה מתאים לי או לא. זהו. באותו רגע היא חטפה עליי התקפת אמוק, והמשיכה לצעוק גם כשהיא יצאה מהחנות. אחרי כמה ימים קיבלתי עשרות טלפונים מאנשים שמכירים אותי וראו את המכתב. אפילו חברים של הילדים שלי התקשרו מניו יורק לברר אם הסיפור נכון. כשקראתי את המכתב הייתי בהלם".

- למה? אתם מספרים, פחות או יותר, את אותו הסיפור.

"חוף מהמשפט 'כאן זה לא בית ספר', שום דבר לא נכון. במכתב כתוב שהילד החזיק שטר של 20 שקל, ביקש ממני שלוש פעמים 'פיצה עם כוס מיץ ענבים בבקשה' ואני התעלמתי. הילד לא הוציא מילה מהפה. אין כזה דבר שלקוח - לא משנה איזה - יגיד לי בבקשה ולא יקבל פיצה. עשו מזה טלנובלה שכולם בוכים, אבל בין זה לבין המציאות יש הבדל גדול".

- עדיין מדובר בתגובה בוטה.

"יצא לי שם של טיפוס לא נחמד שלא מחייך. אצלי המשפט 'הקליינט תמיד צודק' לא קיים. אני לא אומר שאני מ'ל' צדיקים. יכול להיות שהייתי צריך לדבר יותר בעדינות, יותר בנימוס, אבל ככה אני, אני לא מסוגל, זה האופי שלי. אני פה בשביל למכור פיצה. את החיך שלי אני שומר למי שבא לי. אני לבר, אין לי שום עזרה ואני לא יכול לשחק את

המשחק הזה".

- אם כך, למה לא פרסמת את גרסתך באמצעי התקשורת השונים?

"במחשבים אני לא מבין, והתקשורת עצמה לא התעניינה בתגובה שלי. רוב הכתבות התפרסמו בלי שפנו אליי בכלל. גם אלה שכבר הואילו בטובם להתקשר, הסתפקו בפרסום לאקונוי וקצוצר של הגרסה שלי. עשו כאן שימוש ציני ומיותר באוטוים, על הגב שלי".

- מה היו ההשלכות של המקרה?

"מבחינה כלכלית, יש ירידה במכירות. אבל אולי זה קשור למיתון הקשה שנכנסנו אליו בתקופה האחרונה. מבחינה אישית, אני עובר התעללות, פשוטו כמשמעו. אמהות נכנסות לכאן עם העתק של המכתב, שמות אותו על הרלפק ויוצאות מהחנות; ילדים מצלמים אותי עם הפלאפון ומעלים את הסרטונים לאינטרנט; מקללים אותי, זורקים זבל לתוך החנות, מסתכלים עליי כאילו אני רוצה. נהייתי אתר תיירות. כשקוראים לי נאצי-פיצה, אני לא מתרגש. אבל כשצועקים 'הנה מנגלה', אני שואל את עצמי - לאן הגענו?".

- חלק מהתגובות טענו שאם, בטענתך, אין אמת בפרסום, מדוע לא פנית לבית המשפט, לנקות את שמך?

"פניתי לשני עורכי דין שמתמחים בתביעות לשון הרע, ושניהם המליצו לי לעזוב את זה. אני לא רוצה לנהל מלחמה נגד הילד, וכל מה שאני אגיד יפגע בסופו של דבר בילד".

אקטיביזם בגרוש

בעקבות תפוצתו האדירה של הסיפור, המכתב של וולפמן הגיע גם לאתר "לא רלוונטי", שבדוק את אמינותם של מכתבי שרשרת באינטרנט. המלצתו המקורית של האתר, בעקבות שיחה של חנן כהן, מקים ומפעיל האתר, עם אנשים שמקבלים את המכתב, הייתה "אפשר להעביר". לאחר מספר ימים, כהן בחר לשנות את המלצתו ולשבץ את המכתב תחת הסטטוס הפחות נחרץ "לכאן ולכאן", שמעיד כי ישנה בעייתיות בהעברת המכתב. באתר הוא פרסם את המכתב ללא שמה של הפיצה, כדי שלא יפגע אדם שלא יכול להגיב, אבל ציין שיש למכתב ערך בהבנת החוויה שעובר אוטיסט. בנוסף, כהן פירט

"זה קשקוש".

- את מרוצה מהאפקט שנוצר?

"מצד אחד, אני מאוד שמחה שהנושא של סובלנות לאחר והיחס של החברה לשונה עלה לדיון. אני מקבלת המון תמיכה וזה בהחלט מחמם את הלב. אבל למען האמת, התעייפתי. זה גוזל ממני המון זמן ואנרגיה. קיבלתי פניות מכל אמצעי התקשורת, אני כל הזמן עונה למיילים ולהודעות סמס, והטלפון לא מפסיק לצלצל. מאז שהמכתב התפרסם, אני עובדת רק בזה".

- לדעתך, חרם צרכנים היא תגובה הולמת? "כל המונח הזה 'חרם צרכנים' יצא מהקשר במקרה הזה. רוב התגובות שקיבלתי הן מאנשים שבכל מקרה לא תכננו להגיע לדיזינגוף סנטר מחר בבוקר, אם בכלל. הפניות שקיבלתי היו בעיקר מאנשים שהביעו הזדהות עם סער, ולאוו דווקא מהורים לילדים אוטיסטים. קיבלתי למשל פנייה מסכתא אחת שכתבה שהמקרה שלי מאוד נגע ללבה כי יש לה נכד קטן שהילדים הגדולים בבית הספר מתעלמים ממנו. כל אחד לקח את הסיפור למקום שלו".

- ייתכן שחלק מהעליהום שנוצר נגד שרגא נבע כי המקרה הפך לבמה לגיטימית לפריקת תסכולים בעלי אופי דומה, והוא אינו קשור בהכרח למקרה הספציפי?

"הדבר האחרון שאני רוצה זה שמישהו ייקח את הסיפור הזה צעד אחד רחוק מדי ויפגע בשרגא או בפרנסה שלו. אני ממש לא צריכה את זה על המצפון שלי. זה הדבר האחרון שחסר לי עכשיו על הראש. לא חיפשתי נקמות ולא סגירת חשבונות. בכל הפניות שקיבלתי מהתקשורת ציינתי שאני רוצה להרחיב את הדיון על ילדים עם מוגבלויות, באופן כללי, ולא לדבר באופן ספציפי על המקרה שלי. בגלל שהתקשורת לא נותנת במה באופן שוטף לילדים אוטיסטים, הסכמתי לשתף פעולה".

- תעודת עניות בשביל התקשורת?

"אין מה לעשות, זה המצב. כמו שאומרים, מעז יצא מתוק. חשוב לי לציין שהמקרה הזה הוא סמן חריג. בדרך כלל החברה מאוד תומכת. כל הסיפור הזה יצא לגמרי מפרופורציה. העלבון שלי היה עלבון של יום-יומיים. כתבתי את המכתב והו, התנקתי. זה היה כמו תרפיה. אנחנו כבר במקום אחר. אני רוצה להמשיך בחיי".

את הסיבות שהובילו אותו למתן את דעתו: "אמא אחת לילד אחד נפגעה מאיך שדיבר אליה איש אחד. אז היא הפיצה מכתב הקורא להחרים את העסק של האיש האחד. המכתב האחד הזה שוכפל למאות אלפי (ואולי מיליוני) עותקים והגיע גם לתקשורת המסחרית ודרכה לעוד מאות אלפי אנשים. חשבתי לעצמי, למה אנשים מוכנים לפגוע באדם מבוגר אחד בגלל שהוא פגע במבוגר אחד? מה ההתלהבות הזאת לפגוע באותו איש? אם זאת היתה חברה מסחרית שמקיימת מדיניות של פגיעה לשם רווח, מילא. כדאי למחות ולהחרים. אבל אדם אחד שזו פרנסתו ושאינו קשר בין ההתנהגות שלו ובין איכות או מחיר המוצר שהוא מוכר? למה לפגוע בו אישית? ואולי אופן ההתנהגות שלו נובע מסוג פגיעה דומה לזו של הילד, ובמקום להיות נטל החברה הוא מתפרנס ממכירת פיצה? לא אפשרות סבירה? אז חוץ מאשר 'אקטיביזם כורסה בקליק' וההודעות הנוכחית שמיד תוחלף ב'הודעות אחרת', יש כאן גם פעולה של 'להגן על הילדים'. בריצה 'להגן על הילדים' נושרות מאתנו מחשבה רציונלית וחמלה, ובכך אנחנו פוגעים בעצמנו, בילדים שלנו ובאנשים אחרים. ואת זה אנחנו כבר מכירים מחוק סינון הדמוקרטיה. ואני, שהמלצתי שאפשר להעביר את המכתב, מבין את טעותי ומשנה את ההמלצה".

זעמייה בשוודיה

משיחה עם עמית וולפמן עולה כי גם היא לא תיארה לעצמה שהמכתב שכתבה יצליח לעורר כזה הר ציבורי. "זאת פשוט תעלומה. אין לי מושג למה דווקא הסיפור הקטן הזה תפס כזאת תאוצה", היא אומרת. "אני מקבלת מאות תגובות ביום - מאילת, מבאר שבע, מחדרה, מחיפה, ממטולה, מראש פינה, אפילו מארה"ב ושוודיה. זאת הפעם הראשונה בחיים שלי שאני שולחת מכתב כזה במייל. בסך הכול הפצתי את המכתב לחמישים חברים שלי, שמכירים מקרוב ילדים אוטיסטים, וביקשתי מהם להעביר את זה הלאה להורים נוספים של ילדים עם מוגבלויות. ציפיתי שהמכתב יישאר בקהילה. רציתי למנוע את הפגיעה הבאה".

- יכול להיות שהייתה כאן אי-הבנה? שרגא טוען שסער לא פנה אליו בבקשה לפיצה.